

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه موافقتنامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف و تبادل اطلاعات در مورد مالیاتهای بر درآمد و سرمایه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری یمن»

مقدمه

موافقتنامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف و تبادل اطلاعات در مورد مالیاتهای بر درآمد و سرمایه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری یمن، در دو نسخه در تاریخ ۲ تیر ماه ۱۳۸۳ هجری شمسی (برابر با ۲۲ ژوئن ۲۰۰۴ میلادی) به سه زبان فارسی، عربی و انگلیسی تنظیم و به امضای دو طرف رسیده است. در این موافقتنامه قید شده است که با رعایت مقررات سایر مواد در صورت اختلاف در تفسیر آن، متن انگلیسی حاکم خواهد بود.

کشور یمن با دارا بودن تراز تجاری مثبت طی سالهای ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۸ میلادی و با توجه به موقعیت و مختصات جغرافیایی، سیاسی و اقتصادی خود می‌تواند به‌عنوان طرف تجاری و بازرگانی مناسبی برای کشور ایران محسوب شود. بررسی مهم‌ترین اقلام عمده وارداتی ایران از یمن (انواع ماهی‌ها، کائوچوی طبیعی، انواع کانتینر، دستگاه‌های کروماتوگراف و الکتروفورز، دستگاه‌های قطع و وصل، مدارهای برقی، ماشین‌های نورد سرد فلزات، ماشین‌ها و وسایل جوشکاری) و مهم‌ترین اقلام عمده صادراتی ایران به یمن (روغن‌های سبک، شیرینی، ازلین‌ها، گرید، بطری، ویفل‌ها، ظرفشویی، گریس و فرش) و همچنین تراز تجاری بین این دو کشور طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۷ نشان‌دهنده این واقعیت است که دو کشور می‌توانند با ظرفیت‌های تجاری و اقتصادی بالاتری در تعامل با هم باشند که لایحه مذکور می‌تواند به‌عنوان یکی از تسهیل‌کننده‌های این روابط به‌شمار آید. جدول زیر میزان و سطح صادرات و واردات و نهایتاً وضعیت تراز تجاری بین دو کشور ایران و یمن را در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۷ نشان داده است. مثبت بودن تراز تجاری به نفع ایران در این مبادلات نشان‌دهنده این واقعیت است که این نوع توافقنامه‌ها می‌تواند بستر مناسبی برای گسترش مناسبات اقتصادی بین دو کشور محسوب شود.

حجم صادرات، واردات و تراز تجاری بین دو کشور ایران و یمن طی سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۷ (ارقام به هزار دلار)

سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷
صادرات	۹۷۹۴	۱۰۱۲۳	۹۰۸۰	۱۱۲۱۳	۱۵۱۳۵	۱۰۷۰۰	۱۴۵۶۴	۱۳۰۳۰
واردات	۱۱۳۰	۳۰۴	۱۳۰۰	۳۲۲	۱۴۷	۱۰۰	۴	۳۲۰
تراز تجاری	۸۶۶۴	۹۸۱۹	۷۷۸۰	۱۰۸۹۱	۱۴۹۸۸	۱۰۶۰۰	۱۴۵۶۰	۱۲۷۱۰

مأخذ: وبگاه سازمان توسعه تجارت ایران (www.tpo.ir)

لازم به ذکر است پیش از انقلاب اسلامی، کشور ما تنها با کشورهای فرانسه و آلمان موافقتنامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف امضا کرده بود اما در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی و علی‌الخصوص در سال‌های اخیر (از سال ۱۳۷۶ تا به حال) چندین مورد موافقتنامه از این نوع با دیگر کشورها از جمله اسپانیا، اندونزی، ایتالیا، بحرین، بلغارستان، سودان، تاجیکستان، زیمبابوه، رومانی، الجزایر و... در مجلس مورد بررسی قرار گرفته است.

در این گزارش سعی شده است لایحه این موافقتنامه، به‌صورت خلاصه مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

۱. موضوع لایحه

این لایحه دارای یک ماده واحده (موافقتنامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف و تبادل اطلاعات در مورد مالیاتهای بر درآمد و سرمایه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری یمن) و یک تبصره، همچنین یک مقدمه توجیهی و ۲۹ ماده است.

۲. اهداف لایحه

۱. گسترش همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری یمن،
۲. لزوم اتخاذ تدابیر قانونی برای اجتناب از اخذ مالیات مضاعف از اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در هریک از دو کشور و همچنین گسترش دامنه تبادل اطلاعات در مورد مالیات‌های بر درآمد و سرمایه بین دو کشور مذکور،
۳. ایجاد تسهیلات و تمهیدات لازم به منظور تضمین تداوم فعالیت‌های اقتصادی،
۴. توسعه و ارتقای سطح مناسبات بین دو دولت.

۳. بررسی مفاد لایحه

طبق این موافقت‌نامه دولت‌های جمهوری اسلامی ایران و جمهوری یمن، اخذ مالیات مضاعف و تبادل اطلاعات در مورد مالیات بر درآمد و سرمایه را مورد توافق قرار داده و در موارد ذیل با یکدیگر توافق کردند:

۱. تعیین اشخاص مشمول موافقت‌نامه ماده (۱)، مالیات‌های موضوع موافقت‌نامه که شامل مالیات بر درآمد و مالیات بر سرمایه است ماده (۲).
۲. تعریف اصطلاحات مورد نیاز (مواد (۳)، (۴) و (۵)).
۳. تعیین موارد مشمول مالیات بر درآمد حاصل از اموال غیرمنقول، ماده (۶) - درآمدهای تجاری، ماده (۷) - درآمد حاصل از حمل و نقل بین‌المللی، ماده (۸) - مؤسسات شریک، ماده (۹) - سود سهام، ماده (۱۰) - هزینه‌های مالی، ماده (۱۱) - حق الامتیاز، ماده (۱۲) - عواید سرمایه‌ای، ماده (۱۳) - خدمات شخصی مستقل، ماده (۱۴) - خدمات شخصی غیرمستقل، ماده (۱۵) - حق الزحمه مدیران، ماده (۱۶) - هنرمندان و ورزشکاران، ماده (۱۷) - حقوق بازنشستگی، ماده (۱۸) - خدمات دولتی، ماده (۱۹) - محصلین، ماده (۲۰) - مدرسین و محققین، ماده (۲۱) - سایر درآمدها، ماده (۲۲) - سرمایه، ماده (۲۳).
۴. اشاره به روش‌های حذف مالیات مضاعف، ماده (۲۴).
۵. اشاره به رعایت موارد عدم تبعیض، ماده (۲۵).
۶. آیین‌نامه توافق دوجانبه، ماده (۲۶).
۷. تبادل اطلاعات در راستای اجرای توافق‌نامه، ماده (۲۷).
۸. نحوه اجرای مقررات در مورد اعضای هیئت‌های نمایندگی و مأموریت‌های سیاسی و مناصب کنسولی، ماده (۲۸).
۹. نحوه لازم‌الاجرا شدن موافقت‌نامه، ماده (۲۹).
۱۰. نحوه فسخ موافقت‌نامه، ماده (۳۰).

در سال‌های اخیر تبصره‌ای به ماده واحده معاهدات مشابه اضافه شده است مبنی بر آنکه هزینه‌های مالی موضوع بند «۳» ماده (۱۱) موافقت‌نامه مجوز کسب درآمد غیرقانونی از جمله ربا محسوب نمی‌شود. شایان ذکر است این تبصره زاید بوده و توافقات طرفین در اصل متن آمده و وجود این تبصره تغییری در تکالیف طرفین ایجاد نخواهد کرد. لذا پیشنهاد می‌شود این تبصره حذف گردد زیرا وجود چنین تبصره‌ای می‌تواند این تصور را ایجاد کند که درخصوص کشورهایی که چنین قید و تبصره‌ای در معاهدات با آنها وجود ندارد، ماده (۱۱) موصوف اجازه اخذ درآمدهای غیرقانونی را می‌دهد حال آنکه قانون‌گذار چنین نیتی نداشته است. هر چند در سال‌های اخیر معاهدات مشابه، با این تبصره همراه بوده و شورای نگهبان نیز ایرادی را وارد ندانسته است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

ضرورت توجه به مناسبات سیاسی و اقتصادی بین کشورها از یک طرف و نیاز به آن از سوی دیگر، در بیشتر کشورها ایجاد می‌کند تا به اشکال مختلف از جمله امضای توافق‌نامه دوطرفه، زمینه گسترش راهکارهای دوجانبه را فراهم کنند. به همین ترتیب جمهوری اسلامی ایران نیز درصدد است تا با امضای این موافقت‌نامه‌ها روابط سیاسی و اقتصادی خود را با کشورهای مختلف تحکیم بخشد. بدیهی است اجرای این موافقت‌نامه آثار اقتصادی و سیاسی مطلوبی بر کشور خواهد داشت که از جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱. تشویق و جذب سرمایه‌های خارجی،
 ۲. تحکیم بخشیدن به حسن روابط سیاسی،
 ۳. توسعه و ارتقای سطح مناسبات بین دولت‌ها،
 ۴. اشتغال‌زایی،
 ۵. جلوگیری از اخذ مالیات مضاعف،
 ۶. پیشگیری از تعارض قوانین مالیاتی و کاهش دعاوی مالیاتی.
- بدین ترتیب اجرای چنین موافقت‌نامه‌هایی از بعد سیاسی و اقتصادی اقدامی مطلوب شناخته شده و مؤثر خواهد بود. در مجموع و از آنجا که هدف اصلی هر لایحه باید حفظ منافع ملی و تسهیل جریان امور باشد لایحه مزبور با اعمال اصلاحات لازم مناسب ارزیابی می‌شود.